

แผนบูรณาการวิจัยและนวัตกรรม ปีงบประมาณ 2563
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

เป้าหมายที่ 2 : การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม

แนวทางที่ 2.2: สังคมสูงวัยและสังคมไทยในศตวรรษที่ 21

หัวข้อย่อย 1.3 และ 1.4 : รัฐบาล 4.0 และความมั่นคงมนุษย์

ชื่อแผนงาน :

(ภาษาไทย): การบูรณาการโครงการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหาผู้กระทำความผิดคดียาเสพติด
ในพื้นที่ภาคใต้ด้วยกระบวนการยุติธรรมทางเลือก 4.0

(ภาษาอังกฤษ): Integrated Research 4.0 for Resolving problem on Drug Addicted Offenders in
Southern Thailand by Applying Alternative Dispute Resolution

หัวหน้าแผนงาน : ผู้ช่วยศาสตราจารย์มงคล มาลยารม คณะนิติศาสตร์ โทร. : 083 – 3997648
email : Mongkhol.m@psu.ac.th

คณะผู้ร่วมวิจัย : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ฤทัยชนนี สิทธิชัย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
โทร. : 083 - 5262067
อาจารย์อัจฉรา จันทน์เสนะ คณะนิติศาสตร์ โทร. 086 - 9693331

กรอบแนวคิดการวิจัย :

ปัญหา ยาเสพติด เป็นปัญหาที่มีความซับซ้อน ทั้งด้านชีววิทยา สุขภาพจิต อาชญากรรม, การเมือง, เศรษฐกิจ และสังคม การระบาดของยาเสพติดที่แพร่หลายอยู่ในประเทศไทยเป็นปัญหาที่ดูเหมือนว่าจะไม่มีทางแก้ไขได้สำเร็จ ทั้งยังแทรกแซงเข้าไปยังประชากรทุกหมู่เหล่า ทุกเพศทุกวัย ยาเสพติดเป็นปัญหาที่ก่อให้เกิดผลกระทบตามมามากมาย เป็นต้นว่าผลกระทบต่อการบริหารจัดการภาครัฐ ผลกระทบต่อครอบครัว ชุมชน และสังคม ผลกระทบต่อความมั่นคงและชื่อเสียงของประเทศ ผลกระทบต่อตัวบุคคล และผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการคลังของประเทศ

การมีไว้ในครอบครอง เสพ และจำหน่ายสารเสพติดที่กฎหมายกำหนดห้ามไว้ เป็นความผิดกฎหมายตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2552 ซึ่งเป็นความผิดที่มีโทษทางอาญาที่ผู้กระทำความผิดอาจได้รับการพิจารณาให้รับการรักษาในสถานบำบัดแทนการจำคุกตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 หรือศาลอาจสั่งให้คุมประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56 และพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการควบคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2522

ทั้งนี้ ในกลุ่มผู้ถูกดำเนินคดีและนักโทษในเรือนจำหรือทัณฑสถานรวมถึงผู้ถูกศาลพิพากษาให้คุมประพฤติแทนการลงโทษในทางอาญาพบว่าร้อยละ 80 ของบรรดานักโทษหรือผู้ถูกศาลสั่งคุมประพฤติเป็นนักโทษหรือผู้ถูกศาลสั่งให้คุมประพฤติในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และปัจจุบันยังพบว่าเจ้าหน้าที่คุมประพฤติในแต่ละสำนักงานคุมประพฤตินี้มีจำนวนน้อยมาก ไม่เพียงพอต่อการคุมประพฤติผู้กระทำความผิดใน

คดียาเสพติดโดยเฉพาะผู้เสพยาเสพติดที่ศาลสั่งให้มีการคุมประพฤติ ดังนั้น หากประเทศไทยสามารถแก้ไขปัญหายาเสพติดให้หมดไปได้อย่างยั่งยืนก็เท่ากับจะทำให้จำนวนนักโทษหรือผู้ถูกคุมประพฤติดีมีจำนวนน้อยมากอันจะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพของประชากรให้สูงขึ้นจนเป็นหลักประกันความเป็นไปได้ในการดำเนินการตามแผนรัฐบาล 4.0 ที่ต้องเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21 ด้วยการปลูกฝังหลักคิด 5 ประการสู่สังคม ได้แก่ ความพอเพียง มีวินัย สุจริต จิตสาธารณะ และมีความรับผิดชอบ หลักคิดทั้ง 5 ประการจะช่วยให้คนไทยมีความเข้มแข็งทางจิตใจ และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยสามารถแก้ปัญหาชีวิตของตนเองด้วยวิถีทางที่ถูกต้องมากขึ้น ลดพฤติกรรมเสี่ยงต่างๆ เช่น อบายมุข หรือยาเสพติด

ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงในมิติของปัญหากับบุคคลและหน่วยงานหลายภาคส่วนตั้งแต่ผู้เสพ ผู้จำหน่าย เจ้าหน้าที่และหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมรวมถึงองค์กรเอกชนที่เข้ามามีบทบาทส่วนร่วมในการแก้ไขบำบัดผู้เสพยา โดยหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทสำคัญตามกฎหมายในการแก้ไขฟื้นฟู และคุมประพฤติผู้ต้องหาหรือผู้ที่ศาลพิพากษาว่าได้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ได้แก่ เรือนจำหรือทัณฑสถาน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สำนักงานคุมประพฤติ และยังมีหน่วยงานในระดับชุมชนที่เรียกว่า “ยุติธรรมชุมชน” ที่ปัจจุบันได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดในชุมชนโดยมุ่งเน้นการบูรณาการความร่วมมือในการขับเคลื่อนการอำนวยความยุติธรรมที่เรียกว่า “กระบวนการยุติธรรมทางเลือก” ในระดับพื้นที่หมู่บ้าน ชุมชน กำหนดแนวทางการป้องกัน เฝ้าระวัง อาชญากรรมและการกระทำผิดในพื้นที่เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนอันเป็นประเด็นยุทธศาสตร์แนวใหม่ที่ควรนำมาบูรณาการกับกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก

ดังนั้น การแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างยั่งยืนจึงต้องดำเนินการผ่านกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่ต้องอาศัยการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในกรณีของเด็กและเยาวชนที่ต้องหาว่ากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดแต่ยังไม่มีคำพิพากษาของศาล สำนักงานคุมประพฤติในกรณีของผู้เสพยาเสพติดที่ศาลพิพากษาให้มีการคุมประพฤติ และยุติธรรมชุมชนของแต่ละชุมชนซึ่งมีความใกล้ชิดกับผู้ติดยาเสพติดในชุมชน ประกอบกับการใช้นวัตกรรมโปรแกรมประยุกต์ (Application) ให้สอดคล้องรองรับกระแสเทคโนโลยีรูปแบบใหม่ที่ตอบสนองเป้าหมายและความต้องการในการแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างเป็นกระบวนการเชิงระบบ

ในแผนบูรณาการโครงการวิจัยนี้ประกอบด้วยโครงการวิจัยย่อย 3 โครงการ ดังนี้

1. ความต้องการและปัจจัยสัมพันธ์กับพฤติกรรมของผู้ใช้สารเสพติดในระบบบังคับบำบัด
2. รูปแบบยุติธรรมทางเลือกเพื่อการแก้ไขปัญหายาผู้กระทำความผิดคดีเสพยาเสพติด
3. นวัตกรรมยุติธรรมทางเลือกเพื่อป้องกันแก้ไขผู้กระทำความผิดคดีเสพยาเสพติด

